

A hadsereg szétzüllesztése és a vörös hadsereg

Írta:

Lorx Viktor

vezérfőhadnagy

Az egykori Osztrák-Magyar Monarchiában a hadsereg volt az a kapocs, amely a történelmi fejlődés folyamán egymással társult és egymásra szorult heterogén elemeket összetartotta. A hadsereg sokáig ellenállott a bomlasztási merényletnek. A külső ellenség azonban idővel hatalmas szövetségekre tett szert.

A véráldozatok óriási mérvet öltöttek; a hadsereg ellátására szükséges anyagkészletek elfogytak; az otthonmaradottak helyzete mindinkább súlyosabb lett.

Sokan kishitűek lettek és mindenki a békét leste.

Mindez, amit az egykori Osztrák-Magyar Monarchia hadseregére vonatkozólag mondtunk némileg más beállításban még fokozottabb mérvben állott *a hadsereg magyar részéről is*.

Igaz, hogy a nemzeti eszmét a magyar hadseregben az udvari politika átkos tradíciója alapján és a vezető körök csekély előrelátósága folytán nem ápták. A volt honvédségben még némileg eltűrték; a volt közös hadsereg magyar részeiben pedig még csirázni sem engedték. Mindennek dacára a nemzeti eszme a háború folyamán a magyar hadseregben is érvényesült és lélekemelő módon nyilvánult meg. A hadsereg magyar részei hatalmas módon képviselték a magyar állameszmét, a magyar államhatalom erejét. Aki a magyar állameszme ellen merényletre készült, annak előbb végeznie kellett a magyar hadsereggel.

És sokan voltak, kik a magyar állameszme ellen törtek. Mindazon nemzetek, melyeknek faj rokonai voltak hazánkban, lesben állottak, hogy kiszakítsák prédájukat az ezeréves Magyarország testéből.

A hadsereg volt ezen alattomos ellenség támadásainak leghatalmasabb akadálya; ezt kellett tehát előbb tönkretenni.

Természetesen, hogy ez csak a hadsereg züllesztése révén volt elérhető, ezt kellett tehát megtenni.

A hadsereg züllesztésének első kísérletei a háború első éveire nyúlnak vissza. A hadsereg sikereinek korszakában azonban ezen kísérleteknek nem lehetett eredménye. 1918. június 15-ike a fordulópont. Az Asiagó melletti, és Piavementi offenzíva sikertelensége meggingatta a hadseregeknek a vezetésbe vetett hitét. A Végössikerben biztosan hívő optimizmus tért engedett a pesszimizmusnak.

A véres veszteségek tekintélyesek voltak.

A front elnéptelenedését pótolni kellett; a tartalékok azonban kifogytak. Nem maradt más hátra, mint "*a hazatérőkkel*", t. i. a brest-litowski béke után az orosz hadifogságból kiszabaduló katonáinkkal a hiányokat pótolni. Csakhogy ezen emberek nagy része *veszedelmes tanokat szívott magába a bolsevizmus honában*.

Ha elképzeljük még, hogy milyen lehetett ezen emberek kedélyállapota, kiknek a hadifogság viszontagságai után alig pár heti szabadság jutott és azután ismét a frontra kényszerültek visszatérni, hol sok volt a baj, de igen kevés az élelem, be kell látnunk, hogy a hadsereg elleni aknamunkának fogékony talaja volt.

A front mögötti alakulatok lettek legelőször megmételezve.

Az utolsó időkben a frontra kiküldött tisztí sarjadék silány-sága is hozzájárult a hadsereg bomlasztását célzó aknamunka sikeréhez.

A nagy tisztí veszteségek folytán *a tisztikar kvalitás tekintetében is állandóan rosszabbodott*; de valóságos csapás volt, hogy a hadvezetőség az utolsó időkben szinte tömegesen zúdította a hadseregbe tisztí sarjadékat az olyan elemeket is, melyek semmi tekintetben sem feleltek meg magasztos hivatásuknak — erkölcsileg pedig olyan mélyen állottak, hogy a *korruptiót* mindenütt meghonosították, a tisztikar erkölcsi makulátlanságát bemocskolták — és a háborúban nagy nehezen szerzett tekintélyüket aláásták.

Így volt előkészítve a talaj, midőn 1918. őszén a hadsereg ellen nyíltan is megkezdődött a belső ellenségek támadása.

A Balkán front összeomlása adta meg erre a jelt.

"*ELVESZTETTÜK A HÁBORÚT!*" volt az a rémes jelszó, amely megingatta az alapot, amelyen a hadsereg fegyelme felépült, amelynek eddigi csodálatos eredményeit köszönhetette.

"*HAZA, MERT A HAZA VESZÉLYBEN VAN!*" volt a jelszó, amellyel a nemzet ellenségei most ráfeküdtek a hadseregbe.

Nem lehet tehát csodálkozni, hogy egyrészt az ember nemzeti érzését, másrészt pedig önfenntartási ösztönét legerősebben megkapó eme két gondolat megingatta a katona hitét és bizalmát előjáróiban.

Október vége felé, midőn a külső ellenség is megkezdte támadását, amelyre hónapok óta készült, midőn Ausztriában *az uralkodó végzetes manifesztuma* folytán felbomlott minden államkötelék, midőn a Monarchiának egyes népei nyíltan átpártoltak azokhoz, kik ellen eddig harcoltak, a magyar állameszme legádázabb belső ellenségei is elérkezettnek látták az időt az utolsó rohamra:

MEGCSINÁLTÁK A FORRADALMAT.

MEGCSINÁLTÁK HAZUG, HAZAFIAS FRÁZISOKKAL, MEGCSINÁLTÁK A FÜGGETLEN, ÖNÁLLÓ MAGYARORSZÁG JELSZÁVÁVAL, AMELLYEL A TÁRSADALOM SZÉLES RÉTEGEIT IS, SŐT A NEMZET EGYES VEZÉREIT IS FÉLREVEZETTÉK.

A nemzet legjobbjai pedig félreállottak — és ez volt a nemzet veszte.

Igaz, megvalósult az önálló magyar hadsereg, de másnap

már gyalázatba kergeti *Linder*, az első magyar hadügyminiszter, midőn elrendeli az általános fegyverletételt és pár nappal később a *"NEM AKAROK KATONÁT LÁTNI!"* hírhedt felszólalásával feltartóztatathatatlantul szétbomlasztja.

Mert semminek sem volt oly destruktív hatása a hadseregére, semmi sem „hozott nagyobb bajt a nemzetre, mint az átkos emlékű *Linder* ezen herosztrateszi ténykedése. Hogy alkohalmámorban tette, ez a hatáson nem változtatott semmit.

A magyar hadsereg számtalan fegyelmezett és teljesen felszerelt csapata ért 4 évi viszontagságos harcok, súlyos megpróbáltatások és fárasztó,-meg bonyodalmas utazások után hazájába.

De itt nem a honfitársak köszönete és hálája, nem a hitves ölelő karja és a gyermek örömrivalgása fogadta, hanem önző forradalmi agitátorok tömege, kik a legaljasabb besúgásokkal, a legképtelenebb híresztelésekkel tisztjeik ellen lázították a legénységet és hihetetlen gyorsasággal szétugrasztották a parancsnokaikhoz a legteljesebb bizalommal ragaszkodó csapatokat is.

És a vezető körök mindezt nemcsak túrték, hanem érthetetlen cinizmussal helyeselték, sőt elősegítették.

A "nemzeti vívmányokat" már nem hangoztatta senki; a *"FORRADALMI VÍVMÁNYOK MEGVÉDÉSE"* lett a jelszó.

Nagyon jól tudták a "forradalom vívmányait" féltő körök, hogy a hadsereg, mint az államhatalom támasza az egyetlen tényező, amely a törvényes rendet megint helyre állíthatná és azért megindult az általános hajsza a hadsereg ellen.

Ez időben lép előtérbe *POGÁNY JÓZSEF*, ez a vasakarató, óriási munkát bíró és végző, a legocsmányabb tettől sem visszariadó gazember.

Ez a vámpír *Kéri Pállal* együtt hálójába keríti *Károlyi Mihályt*, ezt a félkegyelmű, degenerált grófot, kit a forradalom nemzetvezérévé avatott, anélkül, hogy erre bármily tekintetben rátermett volna, kinek szellemi korlátoltságánál csak a nemzet tradíciói. elleni féktelen gyűlölete volt nagyobb.

Károlyi, *Linder* és *Pogány* átkos triumvirátusa okozta a hadsereg teljes széttörlését. *Károlyi* főleg a romboló munkák szankcionálásával ártott s inkább a bamba néző szerepére szorítkozott. Annál tevékenyebb volt *Pogány*.

Mint a BUDAPESTI KATONATANÁCS ELNÖKE és az összes katonatanácsok kormánybiztosa párját ritkító agitációit fejtett ki. Kaszárnyákból-kaszárnyákba sietett és ott szinte meseteri módon beoltotta a katonákba az osztálygyűlölet csiráját. *"Mindenkinek egyenlő politikai jogot"* jelszó örve alatt belevitte a pártpolitika szenvedélyét, a vizsályt és gyűlölködést a kaszárnyába és teljességgel kicsavarta a tisztikar kezéből a befolyás azon maradványait is, amelyek az utolsó hetek viharai után még megmaradtak és amelyek parancsnoki jogaiknak gyakorlására feltétlenül szükségük volt.

A meglehetősen gyors egymásutánban következő hadügyminisz-

terek vagy nem ismerték fel Pogány üzelmeinek veszélyeit, vagy nem tudták azokat megakadályozni.

Barta hadügyminiszternek a politikai pártoknál nem volt annyi befolyása, hogy Pogány ellen felléphessen, őt bírta rá Pogány, hogy *a bizalmiférfi rendszert* a hadseregben is meghonosítsa

Pár nappal reá Pogány a helyőrség egyes fegyveres csapatainak a hadügyminisztérium elé való tüntető és fenyegető felvonulásával megbuktatta Bartát.

A csapatoknak fenyegető felvonultatása legmagasabb előjárójuk ellen oly nívum, amely a fegyelem megmaradt kis foszlányait is teljesen tönkretette.

Bartát a hadügyminiszterségben *gróf Festetics* követte, de nem tudott beleilleszkedni a kiélezett viszonyokba; pár heti vergődés után távozott, őt is alattomos aknamunka révén Pogány buktatta meg.

Festetics utódja *Böhm* lett; az. első szociáldemokrata a magyar hadügyminiszteri székben, kit a forradalom a teljes ismeretlenségből a hadügyi államtitkári méltóságba emelt. Vérbeli szociáldemokrata volt, de mint államtitkár a mérséklet útján haladt. Mint miniszter eleinte függetleníteni akarta magát, a katonatanácsnak mindenható kormánybiztosától, azonban csakhamar Pogány vizében evezett és tagadhatatlan képességeit, meg nagy munkaerejét nem a nemzet érdekeinek szentelte, hanem a *VÖRÖS HADSEREG MEGTEREMTÉSÉRE FORDÍTOTTA*.

Február vége felé Pogány az utolsó rohamot intézi a tisztikar tekintélye ellen. *KIERŐSZAKOLJA UGYANIS, HOGY A CSAPATOK MAGUK VÁLASSZÁK MEG TISZTJEIKET*. Nem kell magyarázni, hogy mit jelent ez; hisz mindenki beláthatja, hogy a forradalmi mámorban levő legénységnek esze ágában sem volt olyan parancsnokokat választani, kik rendet, fegyelmet és a kötelességek hű teljesítését követelték.

Különben a hadügyminiszterek már előre gondoskodtak arról, hogy a hadsereg megfosztassék legtapasztaltabb és legmegfontoltabb vezetőitől.

Már a Bártaiéra alatt nyugdíjaztattak az idősebb tábormokok és ezredek. Böhm megkoronázta a tömegnyugdíjazásokat azzal, hogy *MINDEN TÁBORNOKOT ÉS EZREDEST NYUGDÍJAZOTT*. A rendfokozati különbségekkel nem törődött, így pl. Moór tartalékos főhadnagyot kinevezte Budapest városparancsnokává.

Március 21-én kikiáltották a proletárdiktatúrát. A hadsereg szempontjából ez tulajdonképpen csak a már fennálló helyzet megerősítése volt. Pogány már decemberi agitációi közben hangsúlyozta, hogy *"a tisztek kiváltságainak meg kell szünni; minden tiszt örüljön, ha egy köztársasági katona megtiszteli azzal, hogy egy asztalhoz ül vele."*

A tisztek kiváltságai, jogai tényleg meg is szüntek és már csak külsőségekben nyilvánultak meg. Természetes azonban, hogy a külsőségeknek is meg kellett szünni: rendfokozati jelvények hordása főbenjáró bűnné vált, mely *az illetőnek életébe kerülhetett*.

A forradalmi kormány pár nappal a "nem akarok katonát látni" elhangzása után csakhamar belátta, hogy az államhatalom nem lehet hadsereg nélkül és *mindent megkísérelt használható hadsereg megeremítésére.*

Először kilátásba volt helyezve, hogy a tényleges tisztek és továbbszolgáló altisztek a csendőrségnél teljesítsenek szolgálatot.

Amennyiben azonban a belgrádi fegyverszüneti egyezség szerint Magyarország hat gyalog- és két lovas hadosztályt állíthatott fel, a hadügyminisztérium hozzálátott ezen seregtestek azonnali megszervezéséhez. Még Barta újonnan behívta az öt legfiatalabb évfolyamot. Azonban az eredmény siralmas volt, *CSAK MUNKA-KERÜLŐ, SELEJTÉS ELEMÉK JELENTKEZTEK.* A viszonyok csak azon csapatoknál voltak kedvezőbbek, ahol az ellenség által megszállott területeken lakó — és a megszállás miatt hazájukba vissza nem térhető — katonák összessége jelentkezett szolgálatra.

Ott, ahol az egyes idősebb tisztek fáradozásai révén a politizáló, veszekedő és követelőző fegyelmetlen társaság "csapattá" kezdett átvedleni, ott csakhamar megjelentek a katonatanács kormánybiztosának lelketlen agitátorai, kik hangos vádaskodásokkal és ígéretésekkel lerombolták azt, amit a tisztek nagy fáradsággal fölépítettek.

A katonatanács agitátorainak kezes segítőtársa volt sok éretlen, szájhősködő, de kötelességét sohasem teljesítő tartalékos tiszt és tisztjelölt, kik a Galilei vagy más nemzetietlen körből származván, nem tudták felfogni, hogy a nemzet érdeke mást is követelhet, mint állítólagos "forradalmi vívmányok" megvédelmezését.

Látván, hogy az öt legfiatalabb évfolyam segítségével az akkori viszonyok közt lehetetlen megfelelő csapatokat teremteni, Barta hadügyminiszter "*riadó alakulások*" címén tényleges tisztek és továbbszolgáló altisztekből álló megbízható csapatokat akart szervezni.

Még mielőtt a szervezés megindult volna, Pogány nesztét vette a dolognak, finom szimatjával azonnal megérezte, hogy ezen alakulatok esetleg kicsavarhatják a hatalmat kezéből, "*ELLENFORRADALOMNAK*" minősítette e szerény kísérletet és hű csatlósáival *ELKERGETTE A HADÜGYMINISZTERT.*

Több meddő kísérlet után végre Böhm február közepe felé egy hat gyalogos hadosztályból és a székelykülönítményből álló "*ÖNKÉNTES HADSEREG*" megszervezésére adott ki rendeletet.

Alig, hogy a szervezés munkája megindult, meglepetésszerűleg kikiáltották a proletárdiktatúrát.

MEG KELLETT TEREMTENI A 'VÖRÖS HADSEREGET'

A proletárok öntudata nem abban nyilvánult, hogy a vörös hadsereghez jelentkezzenek.

Pogány, az újdonsült "*HADÜGYI NÉPBIZTOS*", — kit különben pár napi működése után "*az utca*", melyet ő annakidején Barta hadügyminiszter ellen fölvonultatott, hasonló módon csúfosan megbuktatott, — úgy segített, hogy az öt legifjabb évfolya-

mokból még a csapatoknál levő mintegy 50,000 ember és az önkéntes hadsereg éppen csírázásnak indult magjait — mintegy 5000 embert — vörös hadseregnek átminősítette.

Hozzájuk csatlakozott még *A VÖRÖS ŐRSÉG*.

De mindez nem volt elég. — Hisz a proletárdiktatúrát sok veszedelem fenyegette, féken kell tartani az *"ellenforradalmárokat,"* akik ellen néhány elszánt és mindenre képes terroralakulat is elegendőnek bizonyult, de számolni kellett a Szövetséges és Társult Hatalmak támadásával is. — Hisz a Szovjet-kormánynyal szövetekezett proletárdiktatúra nyílt hadüzenet volt a "Nyugat"-nak.

A húsvét' nagyszombatján tartott munkástanácsban nagy lelkesedéssel hozták a határozatot: *"MINDEN PROLETÁRNAK FEGYVERT KELL FOGNI A PROLETÁRDIKTATÚRA VÉDELMEÉRE."*

Elrendelik a védkötelezettséget és a szakszervezetekre bizzák a sorozások előkészítését, a lajstromozást.

A dolog nem halad, ELLENBEN A VÖRÖS HADSEREG MEGFELEDKEZIK PROLETÁR ÖNTUDATÁRÓL ÉS SZÉJ-JEL FUT. Május 2-ikán van a krízis tetőpontja. Csak azonnali segítség fordíthatja még meg a szerencse kockáját. Elhatározták a *gyári munkásezredek azonnali szervezését és tényleg már másnap menetkész néhány munkászászlóalj.*

Ez volt a vörös hadsereg szervezésének kulminációja.

Azután a szervezés sehogysem akar haladni, amin az általános védkötelezettség kihirdetése (melynél a "burzsuj" természetesen csak fegyver nélkül alárendelt szolgálatra használható ki) sem lendített.

Egészben véve azonban mégsem szabad lebecsülni a vörös uralom alatt folyt szervezés eredményeit.

Július hó 20-án a románok elleni támadás előtt 157 zászlóaljja, 119 géppuskás százada, 12 lovas százada, 104 útege, 11 műszaki és 9 repülőszázada volt a vörös hadseregnek.

A papír adatai szerint a harcoló létszám 75,000 puskából, 958 géppuskából, 1270 kardból, 387 lövegből és 35 repülőgépből állott.

Az élelmező létszám meghaladta a harcoló létszám négyszeresét.

Ezen erők 4 hadtestbe voltak összefoglalva.

A IV. hadtest Budapest hely- és védőrségét képezte és a vas-munkásokból toborzott — és főleg karhatalmi céloknak szolgáló — 9 vasas hadosztályból, a régi. rendőrséget, csendőrséget és vedőrséget pótló vörös őrhadosztályokból és a hidfőosztályból állott. ^ Ezen csapatokból csak kisebb részek és csak átmenetileg kerültek a frontra.

A többi hadtest a hadrakelt sereghez tartozott, a hadrend részletei a helyzet követelményeinek megfelelően gyakran változtak. Általában azonban mondhatjuk, hogy *A HADRAKELT SEREG 8 HADOSZTÁLYBÓL ÉS NÉHÁNY ÖNÁLLÓ DANDÁRBÓL ÁLLOTT.*

Számra tehát egészen tekintélyes volt "a vörös hadsereg", de ennél kisebb volt erkölcsi értéke.

Igen kicsi azon csapatok száma, melyek nem széledtek szét az első lövésekre és még kisebb azoknak száma, amelyek becsülettel harcoltak.

A vörös hadsereg harcait a hajdani magyar csapattestek hősi küzdelmeivel összehasonlítani pedig egyáltalán nem lehet.

Harcon kívül is a vörös hadsereg fegyelme eleinte minden kritikán alul volt; nem érdemelte meg a "hadsereg" jelzõt, mert csak *FOSZTOGATÓ BANDÁNAK* lehetett elnevezni.

Csakhamar belátták a helyzet akkori urai, hogy ily csürhével nem lehet háborút viselni és minden módon igyekeztek a csapatoknál a fegyelmet meghonosítani.

Minden képzelhető módon igyekeztek tapasztalt és talpraesett tiszteket parancsnokul megnyerni. A "bizalmi rendszert" és az esküdtzékeket — Pogány ezen legfontosabb "forradalmi vív".mányait" — eltörölték.

A politikai megbízottak hatáskörét — a legmesszebbmenőleg korlátozták; a parancsnokok fegyelmi, fenyítő hatalmát visszaállították, valamennyi parancsnoki fokozat részére jelvényt állapítottak meg, ami tulajdonképpen a régi rendfokozati jelvények leplezett elismerésével volt egyértelmű.

Nem is maradt el az eredmény; a csapatok fegyelme megjavult. Böhm — az írógép-vigécből átvedlett hadseregparancsnok: — kérkedett is avval, hogy a világháborúban a régi cs. és kir. armádiában nem volt külön fegyelem, mint az "ö" csapataiban.

De ez a látszólagos fegyelem külső máz volt. Hogy a harcban miképpen viselkedtek a csapatok, azt már említettem. Érdekes és jellemző azonban az a jelenség is, hogy a harcok előtt mennyire elnéptelenedett a front. Így pl. a románok elleni támadás előtt a hadrend adatai szerint a hadsereg 75.000 puskából állott; ebből a harctéren azonban kevesebb, mint 20.000 puska működött, dacára annak, hogy a hadvezetőség minden egységet bevetett a harcba.

A Hiányzó 55.000 puskából körülbelül 20.000 Budapest védőrségéhez tartozott, a többi "ellógott."

Még a vezéreikről néhány szót.

Böhmöt, az első hadsereg parancsnokát és később "hadsereg-főparancsnokát" már jellemeztem.

Közvetlenül a románok elleni támadás kezdete előtt visszalépett és helyét *LANDLER*, "Kassa felszabadítója" vette át.

Mint a III. hadtest parancsnoka, láthatólag *JULIER* vezérkari főnökének befolyása következtében okos mérsékletet tanúsított és hajlandó volt csapatainak nemzeti jelvények hordását megengedni, amit azonban Kun Béla, a proletárdiktatúra lelke és szellemi feje, megtiltott.

Landler hadsereg-főparancsnoki tevékenysége említést sem érdemel.

Mint hadtestparancsnokok Landleren kívül *VÁGÓ*, *POGÁNY* és *BOKÁNYI* szerepeltek.

Mind a három katonai analfabéta volt, szerepük a "reprezen-

tátióra" és csapataik lelkesítésére, buzdítására szorítkozott, amire mint kipróbált néptribunok kellő befolyással bírtak.

A katonai hadműveletek tervezése, elrendelése és végrehajtása teljesen a vezérkari főnökök dolga volt.

A vörös hadsereg első vezérkari főnöke, *STROMFELD* ezredes intelligens, képzett, mérhetetlen becsvágyú tiszt volt, ki a vörös hadsereg konszolidációjánál igen eredményes működést fejtett ki és a csehek elleni hadműveleteknél — néhány botlástól eltekintve — a Vezetésre való rátermettségét is bebizonyította.

A románok elleni offenzíva kezdete előtt Stromfeld ezredes megvált a hadsereg vezérkari főnökségétől; utódja *Julier* alezredes lett, ki a Miskolc—Kassa-i hadműveletekben kiváló hadtest vezérkari főnöknek bizonyult.

Komoly, nagy tudású, korrekt gondolkodású, kötelességét mindig híven teljesítő katonának ismerte mindenki.

Vállalkozását nem koronázta siker, de ez nem lephet meg senkit, aki a vörös hadsereg csekély harcoló létszámát és még csekélyebb harci értékét ismerte, mert hiszen a siker katonai előfeltételei teljességgel hiányoztak.

A hadtest vezérkari főnökök közül a már említett *Julier* alezredesen kívül nagyobb szerepe csak *Farkas* alezredesnek, az I. hadtest vezérkari főnökének jutott, ki kevés szerencsével vezette a Szolnok melletti átkeléssel kapcsolatos hadműveleteket és a románoknak olcsó babérokra adott alkalmat.

Az előbbi fejezetből kiviláglik, hogy úgy az októberi forradalom, mint a márciusi szociális felfordulás tulajdonképpen nem volt a tömeg szenvedélykitörésnek: műve, hanem *egy nemzetellenes maffia alattomos és raffinált aknamunkájának eredménye*. A tömegek a mozgalom vezetői által csak később állítottak szolgálatukba "a forradalom vívmányainak megvédelmzésére."

Mindkét mozgalom hangzatos, hazafias jelszavak jegyében indult ugyan meg, de valójában már az októberi forradalom is nemzetietlen, sőt nemzetellenes volt.

A tisztikar teljesen távolállott a mozgalomtól, annak kitörése a tisztikar zömét tökéletesen meglepte.

Ez az előbb mondottak után talán sajátságosan hangzik, de tagadhatatlan tény, hogy úgy a hadügyi, mint a honvédelmi minisztériumban a forradalmat megelőző napon a csehországi és jugoszláv forradalmi események dacára nem számoltak nagyobb mozgalommal.

Felvetődik a kérdés, hogy a tisztikar, mint a fegyveres erő és a törvényes rend támaszának vezetője, miért nem tett kísérletet a forradalom megakadályoztatására?

Az okot a forradalmi nemzeti köntösben és abban a döntő körülményben kell keresni, hogy a forradalom csakhamar megkapta a vezetőkörök approbációját.

A Hadúr feloldja a tisztiket, a neki tett eskü alól; a honvédelmi miniszter a rendes külsőségek között átadja a minisztériumot az első magyar hadügyminiszternek, a csakhamar oly hírhedtté vált *Linder*-nek; a honvédfőparancsnok ünnepélyesen meg-

esketteti a tiszteket a Nemzeti Tanácsra. Mind jelenségek, amelyek megakadályozták azt, hogy az ellentállásnak még csak a gondolata is megfogamzék.

Mindnyáján abban a téves hitben voltak, hogy bekövetkezett az a forradalom, amely minden elveszett nagy háború következménye. Mindenki hálát adott a Gondviselésnek, hogy a nagy átalakulás oly simán, vérontás nélkül történt meg. Nem látta senki, hogy ez csak egy nemzetietlen maffia aknamunkájának műve.

Később, midőn kiderült, hogy a nemzeti köntösbe milyen mozgató erők burkolódnak — már késő volt; ekkor már meg volt mozgatva a tömeg.

Arról sem szabad megfeledkezni, hogy a tisztikar legnagyobb és legkiválóbb része a harctéren volt, honnan apránként és a katonai összeomlás következtében morálisan teljesen összetörve érkezett haza.

A tisztikar megfontolt, higgadt elemei — lelki depressziójuk dacára — *odaadó munkával* fáradoztak azon, hogy a forradalom nyomán keletkezett zűrzavarban rendet teremtsenek.

Egy feltűnő jelenségről kell még megemlékezni: számos tisztnek a szociáldemokrata pártba való belépéséről. Igen sajnálatos eltévelyedésnek tartom, amely a tisztikarban mélyreható szakadást idézett elő.

Mentségül szolgáljon, hogy a tényleges tisztek szakszervezete volt az egyedüli hely, ahol a tisztek gyülekezhetek, szervezkezhetnek, mert semmiféle más tiszti egyletet a katonatanácsok mindenható kormánybiztosa nem tűrt meg. Kiemelendő az is, hogy ezen szakszervezet a politikai szociáldemokrata párttal semmiféle összefüggésben nem volt, hogy tagjai a szociáldemokrata párt életében nem vettek részt, sőt hangsúlyozandó, hogy a szociáldemokrata párt ezen szakszervezetet el nem ismerte és később fel is oszlatta.

Láttuk, hogy Magyarország hajója az októberi forradalmat követő hónapokban feltartóztathatatlanul a bolsevizmus felé evezett. A be nem avatottak feltűnőnek fogják találni, hogy a tisztikar a proletárdiktatúra kikiáltása alkalmával nem tett kísérletet ezen rendbontó, államfelforgató merénylet megakadályozására.

Erős a meggyőződés, hogy erre nem volt meg a mód. A v felfordulás a tisztikart teljesen lethargikus állapotban találta. A tisztikar kezéből, ekkor már ki volt csavarva minden hatalmi eszköz; a tisztek tekintélye a legénység előtt teljesen le volt törve, úgy, hogy a tisztikar működése teljesen meg volt bénítva.

Vezetője a tisztikarnak nem volt; hisz az intéző körök idejekorán gondoskodtak arról, hogy a vezetőhelyen vagy jellemtelen bábok, vagy olyanok legyenek, kik a politikai radikalizmus felé hajlottak.

Tény az, hogy a hivatásos tisztek közül sokan tettek a tanácsköztársaságnak szolgálatot, de ezt nem szabad a bolsevista érzelmek fokmérőjének tekinteni, mert az egészen más motívumokra vezethető vissza.

A tisztek megtevésztése tekintetében jellemzők *Szántó* hadügyi népbiztos a tisztekhez intézett ezen szavai is: *"politikai csatlakozást nem kívánunk, a tisztek lehetnek royalisták is, csak dolgozzanak"*.

A hazafias felbuzduláson kívül egyeseket kétségtelenül a becsvágy is késztetett a bolsevikiek szolgálatába, mert igen jól tudták, hogy nyugodt fejlődés korszakában kevés kilátásuk van olyan magas állásokba jutni, mint a vörös hadsereg keretein belül.

Másokat a terror, a szolgálat megtagadása esetén saját személyük vagy családjukat fenyegető veszedelem befolyásolt.

A legtöbbször azonban az a meggyőződés volt az indító ok, hogy jobb, ha helyükön maradnak, illetve parancsnokságokat vállalnak, mert különben a legselejtesebb elemek, az utca söpredéke kerül vezető állásokba, ami a nemzet javai még nagyobb rombolásának és a nemzet legjobbjai mérhetetlen szenvedéseinek lehetett volna kútforrása.

A vörös hadsereg fogyatékei nagyok voltak, a pótlás pedig elenyészően csekély. Ez annak tulajdonítható, hogy a szervezést vezető vezérkari tisztek a pótlás komplikált munkáját nem a gyakorlott póttettek, hanem a teljesen tájékozatlan munkástanácsokra és szakszervezetekre bízták, melyek nagy hűhóval, de igen csekély eredménnyel dolgoztak.

Böhm "hadseregfőparancsnok" kifakadásaiból tudjuk, hogy július végéig — tehát a vörös hadsereg megszervezésének harmadik havának végéig — a pótlás csak 7 százalékot tett ki, holott a világháborúban az egyhavi pótlás is ennek három-négyszerese volt.

Ne feledkezzünk meg arról sem, hogy a tisztikar egy tekintélyes része élete-veszélyeztetése árán is kivonta magát a szolgálatból és Szegedre menekült, ahol lelkes hazafiak lerakták a *magyar-nemzeti hadsereg alapkövét*.

A proletárdiktatúra kikiáltása egyúttal hadüzenet.

Smuts angol tábornok — az entente kiküldöttjének — budapesti missziója eredménnyel nem járván, az entente a román hadseregnek megengedte az előnyomulást.

Április 16-ikán megkezdődött a román támadás.

A vörös csapatok sehol sem fejtettek ki nagyobb ellentállást; az első lövések után a proletátöntudat a futásban nyilvánult meg.

Két nappal később a Szinérváralja—Zilah—Csucsavonalból támadó románok már Királyháza—Szatmárnémeti—Nagykároly—Érmihályfalva—Élesd vonalat érték el.

Április hó 21-ikén Böhm átvette a "keleti hadseregparancsnokságot", de sem az ő agitációja, sem vezérkari főnökének fáradozása nem tudták a vörös hadsereg futását és bomlását megakadályozni.

Komoly harc sehol sem volt, egyedül Nyíregyháza mellett fejtettek ki a csepeli vasasok szívósabb ellentállást és említésreméltó tevékenységet.

Április 27-ikén a cseh és jugoszláv csapatok is megmozdultak, anélkül azonban, hogy komolyabb akciót csináltak volna.

Másnap a vörös csapatok nagyrésze már a Tisza nyugati partjára hátrát; május 1-én — mely napot Budapesten a proletárság tüntető pompával és lármával ünnepel meg — már nincs vörös csapat a Tisza keleti partján, másnap Szolnok is a románok birtokába jutott.

A hadseregpáncsnokság elveszti minden reményét és a románoktól fegyverszünetet kér.

Mindenki a proletárdiktatúra bukását várja, Kun Béla azonban a május 2-iki munkástanácson új életet önt a lelkekbe.

Szolnok ellen nagy ellentámadást intéznek és visszafoglalják — az üres várost, mert román nincs benne. (Előző nap egy járőr járt ottan, de még az ellentámadás előtt visszatért a Tisza keleti partjára.) Hogy meglegyen a kellő hadi "zsákmány", a vörösök Szolnokon összefogdossák az összes "ellenforradalmár"-okat és közülük sokat kivégeznek.

A vörösek kikürtölik a nagy hadi eredményt és büszkén hirdetik, hogy visszaverték a románok nagy támadásait, pedig valójában nem történt más, minthogy az entente megtiltotta a románoknak a Tiszán át való további előnyomulást.

A vörös hadsereg lélekzethez jut és meg kell hagyni, hogy a nyert időt kitűnően használták ki.

A munkásrezdek gyors szervezkedése által új tápot adtak a vörös hadseregnek. Szigorú rendszabályok, jó és bőséges élelem, meg fáradhatatlan, célirányos propaganda révén a szétbomlott csapatoknál-helyreállították a fegyelmet.

A konszolidációt lényegesen elősegítette az, hogy számos tapasztalt tiszt került szaktudás nélküli, harc előtt szájhösködő, de harcban tehetetlen "elvtársak" helyett a csapatok élére.

Tekintve, hogy számolni kellett azzal, hogy a vörös hadseregnek egyszerre több fronton kell harcolnia, az egységes vezetés biztosítása érdekében Kun Béla Bóhmöt "hadseregfőparancsnokká" nevezte, ki viszont Kunt helyettesévé avatta.

A román "hadjárat" közben a vörös csapatoknak a csehekkel is volt néhány csetepatéjuk, amelyeknél kitűnt, hogy a cseh csapatok harci értéke rendkívül csekély, a vezetés pedig kapkodó és tehetetlen.

A gazdasági okokból nélkülözhetetlen, salgótarjáni bányavidék biztosítása érdekében úgy is szükségesnek tartotta a vörös hadvezetőség, hogy a cseheket onnan északi irányban visszaszorítsa.

A hadászati kombinációk alapján a vörös hadsereg főparancsnoksága sikert remélhetett egy a csehek ellen intézett offenzívától.

A vörös hadvezetőség tehát elejtette a Duna-Tisza között szándékolt támadás eszméjét és minden előkészületek nélkül megtámadta a cseheket.

A siker teljes volt. A csehek hasonló módon viselkedtek, mint néhány héttel előbb a vörös csapatok: az első ágyúlövések után elszéledtek.

Május 18-ikán kezdődött a támadás, 22-ikén Miskolcot foglalták el a vörösök, június 1-én Rimaszombatot vették birtokukba és június 6-ikán már Kassán tartották ünnepélyes bevonulásukat.

Pár nappal később Eperjes és Bártfa is a vörösök kezébe jutott.

A cseh vezetés lassan mégis magához tért, idővel a cseh csapatok is nagyobb ellentállást fejtettek ki, de eredményt sehol sem tudtak elérni. Miskolc mellett a csehek a románokkal együtt esélytelenül támadták egy nagyobb ellentámadást és szorult helyzetbe is hozták a vörösöket. Egy éppen idejében odaérkezett 30 cm-es mozsár néhány lövése azonban vad futásra bírta az ellentámadókat és rést üt a cseh, meg román csapatok között, mely rést a hadseregfőparancsnokság arra akarta felhasználni, hogy tartalékjaival a románokat is megtámadja.

A támadó vörös csapatok harci kedvét a sikerek láncolata nagyban fokozta. A felszabadult vidékek is örömmel fogadták őket és bennük eleinte a felszabadítókat, nem pedig a proletárdiktatúra eszközeit látták.

Mármár úgy látszott, hogy nemzeti irányba terelődik az egész mozgalom; itt-ott egy nemzeti zászló bukkan fel a csapatoknál, felhangzik a Rákóczi-induló és a Kossuth-nóta, de Kun Béla tiltó szava csakhamar észretériti "eltévedt" híveit; a vörös jelvények, az "Internacionálé" hangjai visszanyerik majdnem veszendőbe ment egyeduralkodói jogaikat...

A nyugati fronton a hadműveletek nem voltak oly eredményesek. Eleinte ugyan könnyen megy minden, Érsekújvár a vörösök kezére jut, de a cseh hadvezetőség ide veti be összes tartalékjait, úgy, hogy a vörösök Esztergomig kénytelenek hátrálni.

A vörös hadsereg főparancsnoksága nem akarja feladni a románok elleni támadást és vár, mert a Losoncról előnyomuló erők Zólyomot is elérik.

Tekintve azonban, hogy Zólyomtól nyugatra a csehek szívós ellentállást fejtenek ki és Léva mellett is nagyobb cseh erők gyülekeznek, a vörös hadvezetőség mégis kénytelen tartalékjait a nyugati frontra dirigálni.

De ezen erők már későn jönnek, mert időközben — június, 13-ikán — megjelenik Clemenceau távirata, mely a tanácsköztársaságtól igen erélyesen követeli, hogy a vörös hadsereget azonnal vonja vissza a demarkációs vonal mögé.

A hadseregfőparancsnokság néhány napi habozás után teljesíti e követelést és június 17-ikén kiadja a parancsot a harc beszüntetésére, meg a csapatoknak a demarkációs vonal mögé való visszavonására.

Fegyverrel hódított terület feladása a legfegyelmettebb csapatra is igen lehangolólag és bomlasztólag hat.

Ez a jelenség természetesen a vörös hadsereg csapatainál sem maradt el; a csapatok szemlátomást züllöttek és bomlottak.

Különösen nagy mérveket öltött a bomlás azon csapatoknál, melyek Budapesten át jutottak a nekik kiutalt körletekbe. Nap-

renden volt, hogy az egyes csapattek legénységének fele, sőt nagyobb része — "ellógott".

Az egyik munkászázalójnál pláne az állomány 85 százaléka túnt el a budapesti tartózkodás alatt.

A hadsereg ez átcsoportosítása közben június 24-ikén Budapesten a Dunai hajóraj egy részének közreműködésével kitört az "ellenforradalom".

A mozgalom — melyben a munkások és munkásvezérek egy részének is részt kellett volna vennie — eleinte sikeresnek látszott.

A munkásvezérek azonban cserbenhagyták az ellenforradalmárokat. A munkásság egy része köpenyt fordított, úgy, hogy az akció, amelyben a katonai Ludovika Akadémiának is volt aktív szerepe, eredménytelenül megbukott.

A Tanácsköztársaság vezetői hatalmas terrorral válaszoltak e szerencsétlen kísérletre.

A terror főleg a hivatásos tisztek, meg a Ludovika Akadémia ellen irányult és igen gyászos következménye lehetett volna, ha egyrészt Romanelli alezredes, az olasz misszió vezetője nem tiltakozott volna a vérengzések ellen és ha másrészt a hadügyi népbiztosságban nagy befolyással rendelkező Tomibor alezredes nem győzi meg a Tanácsköztársaság vezetőit, hogy a tiszteket ne bántsak, mert még nagy szükségük lesz reájuk. Clemenceau már emiitt táviratában t. i. kilátásba helyeztetett, hogy a vörös hadseregnek a demarkációs vonal mögé való visszavonulása után a román hadsereg is a Tiszától a demarkációs vonal mögé vonul vissza.

Tekintve, hogy a románok ezt többrendbeli táviratváltás után sem tették, a hadvezetőség elhatározta, hogy a románokat megtámadja és a demarkációs vonal mögé veti vissza.

Ezen elhatározásra döntő befolyással volt az a körülmény, hogy Kun Béla egy felfogott szikratávirat alapján megtudta, hogy a versaillesi ötös tanács a magyar Tanácsköztársaság elleni beavatkozás gondolatát elejtette.

Kun tisztában volt avval, hogy a proletárdiktatúrát a közeli összeomlás fenyegeti. Úgy okoskodott, hogy politikai okokból szükség van a háborúra. Ha sikerül, akkor evvel új tápot ad a végelgyengülésben szenvedő Tanácsköztársaságnak és lendít annak kétségbeejtő gazdasági helyzetén, ha pedig nem sikerül, meg van mentve az "eszme", mert hivatkozhat arra, hogy külső erőszak fojtotta meg és nem az alapgondolat esztelensége és híveinek garázdálkodása folytán omlott össze.

A hadvezetőség megkezdte az offenzívára az előkészületet. Stromfeld, a hadsereg vezérkari főnöke megvált helyéről és a felelősségteljes állást a legválságosabb időben Julier foglalta el.

Bóhm a "diadalmas hadvezér" kitűnő szimatjával szintén megérezte, "hogy baj van és annyira, megbetegedett, hogy kénytelen volt külföldön orvoslást keresni és magas méltóságát Landlernek átadni. (Pár nappal később wieni követ lett.)

A hadvezetőség a támadást olyképp tervezte, hogy a főtámadást a hadsereg zöme az I. hadtestparancsnok parancsnoksága

alatt Szolnok mellett intézze, mely támadás a tiszai átkelés kiero-
szakolása után Nagyvárad irányában lett volna folytatandó,

Ezen főtámadás déli és északi irány elleni biztosítására egy
hadosztálynak Szentes—Mindszent között kellett a Tiszán át tá-
madnia, — egy dandárnak pedig Tiszafüred mellett az átkelést ki-
erőszakolni.

A III. hadtestnek pedig Tokaj mellett kellett a Tiszán átkelni
és Nyíregyháza környékét elérni, hogy onnan a szükséglet szerint
a zöm harcainak megkönnyítésére Debrecen felé támadjon, vagy
pedig — ha arra szükség nincs — az előnyomulást Nagyvárad
felé folytassa.

A had vezetőség teljesen tudatában volt mindazon nehézsé-
geknek, amelyek ezen szép terv megvalósítása ellen tornyosultak,
de saját tüzérégének hatalmas támogatásában bízva és a román
csapatok ismert csekély harcértékével számolva, remélte, hogy az
átkelés sikerül.

A többi a hadsereg a felszabadítandó területek lakosságának
nemzeti fellendülésétől várta.

Július 20-ikán hajnalban kezdődött a tüzéréség előkészítő tüze,
miután a déli biztosító csoport a Tiszán szerencsésen átkelt és
Szentes, meg Mindszent között magát befészkelte.

Az átkelés júliute 20-ika folyamán mindenütt sikerült; csak
a Tiszafüred irányában támadó dandár nem tudott a Tiszán át-
jutni. Az ellenhatás aránylag gyenge volt.

Másnap a támadás minden csoportnál folytatódott, de nem
tudott lényegesen tért nyerni.

Aznap délben küldte Kun Béla Clemenceunak emlékezetes
táviratát, amelyben bejelenti, hogy miután a románok nem telje-
sítették az entente akaratát, a vörös hadsereg kénytelen a romá-
nokot megtámadni, hogy velük az entente akaratát tiszteletben
tartassa.

A szolnoki csoportnál a támadás lassan tért nyert, a tokaji
csoportnál azonban kellemetlen dolog történt. A románok ellen-
támadására a csapatok nagyrésze megfutott, úgy, hogy az eddig
elért előnyök legnagyobb része veszendőbe ment. Megszöktek a
2., 6. és 22. ezredek. Ezt megelőzőleg a 80. dandár emberei kira-
bolták a pásztói kastélyt. A 3. dandár, amely vörös örökből ala-
kult, szintén megtagadta az engedelmességet. Teljesen szétzül-
löttek a 7., 8., 11. és 14. munkásezredek. Örkényből el kellett
ereszteni 1950 embert, mert zendülés készült. Az élelmezés az
egész vonalon csődöt mondott. A III149. zászlóalj, amely diákok-
ból állott, ellenforradalmi gyanúba keveredett. A VIII. hadosz-
tály teljesen felbomlott. A 23. vörös ezred és az I|39. zászlóalj
forradalmi törvényszék elé lettek állítva a hadseregfőparancsnok-
ság által.

A hadvezetőség az esetet általánosan kihirdette, két csapat-
testet büntetésből a hadrendből törölt, de a tényen evvel nem tu-
dott segíteni.

Július 22-ikén a helyzet nem változott lényegesen.

Július 23-ikán, — a támadás negyedik napján — végre sikerült a Tiszafüred melletti átkelés is; a szolnoki csoport támadása is tért nyert. Ellenben a szentesi csoportnál a románok visszaszorították a vörösöket, a tokaji csoportnál a vörösök majdnem a Tiszáig visszaszorultak; az egész csoportnál a csapatok harci morálja nagyon csökkent. A 68. gyalogezred vesztesége 50 százalék volt, mert részegen küldték őket a tűzbe és mert a lakosság is ellenséges magatartást tanúsított.

Július 24-ikén eleinte minden nagyon jól indult: a szolnoki csoport elérte Mezőtúr—Turkeve—Kisújszállás—Karcag vonalát; a lovasság Dévaványa felé tolatott ki. A nap folyamán azonban fordult a kocka. A 46. és 101. dandár önként elhagyta helyét.

A Szentes-Mindszenti csoport a Tiszáig szorult vissza; a szolnoki csoport nagy részét nagyobb ellenséges erőknek északkeletről jövő ellentámadása visszavetette.

A tiszafüredi csoportot egy ellenséges ellentámadás teljesen szétszórta; a csapatok egy része a Tisza jobb partjára menekült. Július 25-ikén még rosszabbra fordult a helyzet. A csongrádi csoport kénytelen a Tisza nyugati partjára visszahúzódní.

A szolnoki csoport ellen az előzőnap, északkeletről jövő, román ellentámadás erősbödik és azonfelül délnyugatról is érvényesül egy ellentámadás, miért is a csoport a Tiszáig visszavonulni kénytelen.

A tiszafüredi csoportból csak jelentéktelen részek gyülekeztek a Tisza nyugati partján, — a többi eltűnt.

A tokaji csoport szintén a Tisza jobb partjára vonul vissza. Július 26-ikán összeomlott a szolnoki csoport is; a csapatok a Tiszáig visszaözönlöttek, úgy, hogy a hadtestparancsnokság kénytelen volt őket a Tisza nyugati partjára visszavonni és az átkelés közvetlen biztosítására a keleti parton csak egy egész kis hidfőt megszállani, amelyet másnap a csapatok szintén elhagytak.

A románok nem folytatták erélyesen támadásukat; úgy látszik, hogy erőiket átcsoportosították.

A szolnoki Tisza-híd, — melyet a vörösök robbantásra előkészítettek, — román tüzéségi tűz folytán levegőbe röpült.

A megvert vörös csapatoknál felbomlott minden rend; a csapatok nagy része elszéledt; csak egyes erélyes parancsnokoknak sikerült csapatjaiknak együtt tartása és sok fáradtságba került, míg végre a Tisza mentén gyenge erőkkel védőállást foglaltak. Mindenki rabolt és sietett haza Pestre. Szétszéledtek a 31., 33., 16. és 101. gyalogezredek és a 69. 101. tüzérezredek is. 27-ikén az összes csapatok kijelentették, hogy "nem esznek több káposztát". A szökés olyan nagy mérvet öltött, hogy a tábori rendszeti osztály már nem tudta a kordont tartani. Ekkor már Pesten is teljes fejetlenség volt. Ha egy zászlóaljat dupla lénung előzetes kifizetésével bevagoníroztak, a vonat másik oldalán azonnal megszöktek. A hadseregparancsnokok is megszöktek a frontól, de 30 terroristával kísértették magukat.

Dacára ennek, Landler hadseregpáncsot adott ki, melyben megköszöni a csapatoknak, hogy a lezáródott "diadalmas harcokban" oly "vasfegyelmet" tartottak és "forradalmi lendületet" tanúsítottak.

Július 29-ikén a románok néhány helyen járőrökkel átkelnek a Tiszán.

Másnap a románok Szolnoktól északra és Tokajtól délnyugatra tekintélyes erővel átkeltek. A vörös csapatok sehol sem tanúsítottak nagyobb ellentállást.

A hadvezetőség még ellentámadásra gondol és megparancsolja az I. hadtestnek, hogy szedje össze minden tartalékait és vesse vissza a románokat.

A hadtestparancsnokság július 31-ikén Abony irányából északkeleti irányban akarja az ellentámadást végrehajtani; de az ellentámadást csak részben lehetett keresztülvinni, mert a csapatok szétszéledtek. Az ellentámadással kapcsolatban Szolnok, a melyet a románok augusztus 1-én elfoglaltak, átmenetileg a vörösök kezébe jutott, de még aznap a románok visszafoglalták.

Evvel a harcok befejeződtek.

Augusztus 1-én megbukott a proletárdiktatúra és egy szociáldemokrata átmeneti minisztérium vette át az ország kormányzását; Haubrich lett a hadügyminiszter, ki mint "Budapest teljhatalmú diktátora" sikerrel azon fáradozott, hogy a rendetlenségben visszaözönlő vörös csapatokat még Budapest előtt feltartóztassa, lefegyverezze és a fosztogatásokat megakadályozza.

Augusztus 2-ikán reggel kiadott a parancs, hogy "az ellenségeskedések" beszüntetendők.

Egyes román csapatok aznap már Cegléden voltak és augusztus 3-ikán Budapestet érték el.

Így végződött dicstelenül a bolsevik "hadikaland", amelytől Kun annyit remélt, mely azonban a proletárdiktatúra sírásója lett.'

A vörös hadsereg veszteségei időnként igen tekintélyesek voltak. Ebből azonban csak elenyésző kevés esett a véres veszteségre; a túlnyomó többség "ellógás" következménye volt. A veszteségek (halottak és sebesültek) június végéig alig érték el a 2000-et.

A románok elleni offenzíváról e tekintetben nincsenek megbízható adatok, mert az adatok és feljegyzések nagyrésze odaveszett.

Valószínű azonban, hogy a véres veszteségek 1500-nál nem voltak nagyobbak, úgy, hogy az összveszteségek körülbelül 3500-ra tehetők.

Annál nagyobbak voltak a *hadikiadások*. Az őszi forradalomtól a proletárdiktatúra bukásáig terjedő kilenchnapos időszakban a hadikiadások 5519 millió koronát tettek ki. Ebből a Károlyi-rezsim négy és kétharmad hónapos időszakára 2387 millió korona, a proletárdiktatúra négy és egyharmad hónapos időszakára 3132 millió korona esik.

Az őszi időszakra azért esik aránylag oly nagy összeg, mert a

leszerelés költsége — egyrészt a sok visszaélés miatt — több mint 500 millió koronát tesz ki; különben a kiadások havi átlaga 200 millió korona.

Érdekes, hogyan oszlanak meg a proletárdiktatúra hadi költségei az egyes hónapokra.

Az áprilisi kiadások 300 millió koronát tesznek ki; a júniusiak 1000 milliót, a júliusiak már 1265 milliót.

Már ezen számok is ijesztő képét adják azon rombolásnak, amelyet a bolsevisták garázdálkodása hazánk gazdasági helyzetén okozott.

A proletárdiktatúra számlájára kell írunk azonban azt a mérhetetlen, mintegy közel 50 milliárd korona kárt is, amit a román megszállás okozott szegény hazánknak, mert bizonyos, hogy a Tanácsköztársaság vezetőinek bűnös és őrült üzelmei nélkül kapzsi szomszédaink látogatását kikerültük volna.

